

Skogshistoriska Tidender

ÄRGÅNG 18
NR 1 · 2012

SKOGSHISTORISKA SÄLLSKAPET

Meny 2012

Välkommen till ett nytt år med Skogshistoriska Sällskapet.
Förutom fyra nummer av Tidender samt Årsskriften till jul bjuder vi
på en spännande meny med inte mindre än åtta aktiviteter.

15 maj

Skogsträdförädling – från tanke till självklarhet
I Ekebo bjuds vi in till rundtur i skogsträdförädlingens fascinerande värld.

30 maj

Skogsbete – ett näringsfång som nästan försvann
I hjärtat av Uppland erbjuds vi kunskaper om vad avsaknaden av betande mular i skogen betyder.

7–8
augusti

I "Kniven" Ebelings spår
I Jokkmokk får vi höra om denne legendariske skogsman som såg till att avveckla de "gröna lögnerna".

17 augusti

En släktgårds historia och skogens utveckling
I Bleckåsen tar vi del av hur tionde, snart elfte, generationen brukare med tillförsikt ser framtiden an.

10 september

Skogsbruk, människor och natur i Tiveden
I Tivedens sägenomspunna skogar döljer sig en intressant historia och spännande människoöden.

20–23
september

Nordisk Skogshistorisk Konferens
Med Nødebo som bas får konferensdeltagarna ta del av skogs- och jakthistorien på Sjælland.

28 september

Skoglig kulturmiljö och vindkraft
På Margretheholm utanför Mullsjö möter månghundraåriga traditioner den vinddrivna framtiden.

14 november

Rovdjurskriget – en resa genom tiderna
På Nordiska Museet inser vi att dagens rovdjursdebatt bara är en mild fläkt av forna tiders utrotningskrig.

Hans-Jöran Hildingsson
Ordförande i Skogshistoriska Sällskapet

Nya grepp kan göra skogshistorien tillgänglig för fler

DET ÄR FASCINERANDE VAD FÖRVÄNTNINGAR och ambitioner stiger så fort ljuset vänder. Den nya ledningen för Skogsmuseet i Lycksele, Iréne Gustafson och Björn Åström, har rivstartat med en hearing i Stockholm kring skogsmuseernas framtid och utveckling. Innan denna tidning hamnar i medlemmarnas brevlådor, har de dessutom genomfört ett seminarium i Lycksele på temat "Sveriges skogsmuseer i samverkan – nätverk och digital utveckling". Skogshistoriska Sällskapet medverkar i detta mycket angelägna arbete.

EN SAMVERKAN MELLAN LANDETS SKOGSMUSEER – stora som små – för att bygga upp det nätverksbaserade digitala skogsmuseet kan bli riktigt bra. Vilka möjligheter det skulle innebära för alla och envar i vårt avlånga land att via datorn kunna vandra runt på museerna och studera olika företeelser. Visst är detta nödvändigt och samtidigt realistiskt att genomföra! Det finns många pärlor utöver skogsmuseet i Lycksele som till exempel älgmuseet på Hunneberg, skogsmuseet i Siljansfors, flottningmuseet i Forshaga, finn-skogsmuseet i Alfta, vattensågen utanför Jönköping och många fler. Det kan inte nog poängteras vilken positiv effekt det skulle få för det skogshistoriska kunnandet om allt detta kunde samlas i en attraktiv och användarvänlig form. Detta om skogsmuseiverksamheten.

SKOGSHISTORISKA SÄLLSKAPETS AKTIVITETER under 2012 som medlemmar och andra intresserade inbjuds till är sammanlagt åtta till antalet och inleds med "Skogsträdsförädlings verksamhet under 70 år" den 15 maj på Ekebo i Skåne och avslutas den 14 november med ett seminarium på Nordiska museet i Stockholm benämnt "Rovdjurskriget". Vi förväntar oss naturligtvis många deltagare vid dessa aktiviteter liksom även nya medlemmar.

SÄLLSKAPETS ÅRSSTÄMMA ÄGER RUM i Göteborg den 28 mars. Stämman förenas med guidning och lunch ombord på den tjärdoftande Ostindiefararen Göteborg. Vi avslutar med ett seminarium kring skogens och träets betydelse i sydvästra Sverige under några århundraden. Välkommen!

Skogshistoriska Sällskapet

- Tar vara på kunskaper om skogens historia som finns hos skogsägare och de som har – eller har haft – sin verksamhet i skogen.
- Visar på skogens betydelse i historien och hur man kan dra lärdom av tidigare erfarenheter.
- Lyfter fram de kulturhistoriska värdena i skogen och arbetar för att lämningar från tidigare brukande bevaras och sköts.
- Bidrar till att föra in skogshistoriska aspekter i beslut som berör dagens skogar och skogspolitik.
- Stimulerar skogshistorisk forskning.

Välkommen som medlem!

Som medlem får du tidningen *Skogshistoriska Tidender* fyra gånger per år samt *Årskriften* som kommer ut lagom till jul. Du är också välkommen att delta i de exkursioner som varje år arrangeras på skogshistoriskt intressanta platser i landet. Årsavgift 270:-. (Studerande 100:- och familjer 350:-)

Anmäl dig via hemsidan. Eller kontakta Skogshistoriska Sällskapets kassör Bengt Stenerås på telefon 0511-167 88, 0703-91 67 88 alternativt e-post: bengt.steneras@swipnet.se. Du kan också betala årsavgiften direkt på pg 480 61 67-5. Ange namn, adress och "Ny medlem".
www.skogshistoria.se

Styrelse

Hans-Jöran Hildingsson, ordförande, tel: 031-335 66 31, 0706-83 61 19
hans-joran.hildingsson@skogssallsskapet.se

Erik Valinger, vice ordförande
tel: 090-786 83 35, 073-066 99 83, erik.valinger@slu.se

Christer Sundquist, sekreterare
tel: 0240-127 56, 0706-35 00 63, christer.sundquist@telia.com

Bengt Stenerås, kassör, Tullportagatan 9, 532 30 Skara
tel: 0511-167 88, 0703-91 67 88, bengt.steneras@swipnet.se

Lars Klingström, redaktör
tel: 070-523 51 70, lars@klingstrom.net

Maarit Kalela-Brundin
tel: 0950-123 46, 070-527 92 73, maarit.kalela-brundin@lycksele.se

Jan Sandström
tel: 08-656 23 08, 070-603 98 11, jan.g.sandstrom@telia.com

Karin Ohman
tel: 031-335 66 03, 0722-09 93 66, karin.ohman@skogssallsskapet.se

Regionala kontaktpersoner

Eje Andersson	Luleå	0706-88 10 01
Gunnar Andersson	Umeå	0705-94 42 61
Björn Andrén	Örnsköldsvik	0706-02 77 11
Ove Jacobsson	Åsarna	0702-06 51 06
Ulf Viklund	Holmsund	0705-43 55 34
Rune Dehlén	Orsa	0730-77 00 23
Gösta Edholm	Bollnäs	0703-96 41 60
Bo-Göte Jordansson	Karlstad	0706-49 60 43
Lars-Olof Österström	Mora	0706-34 34 63
Börje Einarsson	Hyssna	0706-82 30 19
Gustav Fredriksson	Bräcke-Hoby	0705-18 67 24
Dag Kihlblom	Jönköping	0706-23 41 81
Carl-Gustaf Liderfelt	Eksjö	0702-93 03 76
Sven Sjunnesson	Broby	0706-43 86 81
Anders Söderlund	Ljungskile	0733-21 72 78

Skogshistoriska Tidender

Medlemstidning för Skogshistoriska Sällskapet.

Utkommer med 4 nummer per år. ISSN 1401-9481

Redaktion: Lars Klingström och Hans-Jöran Hildingsson

Kontaktadresser: Se ovan

Upplaga: 1 200

Tryck: DanagårdLiTHO

♪ Du är välkommen till Göteborg... ♪

Program onsdag den 28 mars

09.15	Kaffe och fralla	13.00	Lunch på kanondäck. Fisksoppa, vad annars!
10.00	Skogshistoriska Sällskapets Årsstämma Guidning ombord på Ostindiefararen – Joakim Severinsson, skeppsbyggmästare – Anders Söderlund, skeppsjägmästare	14.00	Några nedslag i Bohusläns skogshistoria – Mats Niklasson, Nordens Ark
		15.30	Avslutning

Årsstämma onsdag den 28 mars

Förtom sedvanlig årsstämma gör vi också en ordentlig rundvandring inne i det tjärdoftande träskippet. Förstås får vi också ta del av både skeppets tillblivelse och dess färder jorden runt som ambassadör för landet Sverige.

Samling vid Eriksberg på Norra Älvstranden där Ostindiefararen ligger. Med fördel kan man åka med passagerarbåten Älvsnabben från Lilla Bommen/Operan. Lilla Bommen ligger tio minuters promenad från Centralstationen och båten går varje hel och halv timme.

Värd för årsstämman är Skogssällskapet som också står för förtäringen. Kostnaden för varje deltagare är 100 kr och utgör ersättning till Ostindiefararen för lokaler och guidning.

Anmälan senast den 23 mars till Gunilla Nestius.

E-post: gunilla.nestius@skogssallsskapet.se, tel: 031-335 66 21.

Skogshistoria – inte bara för "gubbar"

Traditionellt har Skogshistoriska Sällskapets exkursioner främst lockat män. Glädjande nog tenderar dock andelen kvinnor att öka.

Sällskapet har en tydlig ambition att arrangera exkursioner med såväl specifikt skogligt som mer allmängiltigt kulturhistoriskt innehåll – och ser fram mot ännu fler kvinnor på exkursionerna. Varför inte kombinera en exkursion med en "minisemester" i en landsända man kanske inte så ofta har anledning att besöka.

Dags att betala årsavgiften

Tillsammans med detta nummer av *Tidender* följer en inbetalningsavi. (Utom till hedersmedlemmar och ständiga medlemmar som av sagt sig årsskriften). På det fölgebrev som också följer med tidningen framgår vilket belopp du ska betala för ditt medlemskap. Och naturligtvis är Skogshistoriska Sällskapet tacksamt för alla eventuella frivilliga bidrag – stora som små.

Meddela adressändring till vår kassör, Bengt Stenerås. Kontaktadresser på motstående sida.

Bredfjällspelet

I augusti är det premiär för Bredfjällspelet, en två timmar lång teaterföreställning med professionella skådespelare, amatörer, musiker och dansare. Pjäsen spelas på en magisk plats vid en 1600-talsgård mitt ute i skogen på Bredfjället i öster om Ljungskile. Här finns en vildmark med sjö och myr, varg och storslaggen natur. Men också rester av ett vackert kulturlandskap med doftande hagar och slätterängar!

Bredfjällspelet ger en både mustig, sinnlig och ömsint skildring av människors liv under några dramatiska epoker i Bohusläns historia: 1600-talet med svenskarnas plundringståg och grymma häxprocesser, 1800-talet med sillkrasch och fattigt folk som byggde backstugor och försökte överleva på de magra tegarna.

Pjäsen följer en släkts öden genom seklerna fram till det gryende folkhemmet. Det är en berättelse om människors kärlek, svek, kamp och framtidstro, där allvar och humor blandas. Och där de tidlösa och alltid brännande frågorna om vad det innebär att vara människa står i centrum.

Pjäsen baseras bland annat på boken "Röster från skogen" (Votums förlag 2010) av Stefan Edman och Jan Töve.

"Eldpallens glöd" i ny upplaga

Henning Hamiltons bestseller *Eldpallens glöd* har nu tryckts i ännu en upplaga. – De tidigare var slutsålda och på grund av att så många hörde av sig, dristade jag mig att trycka ytterligare ett antal, säger han.

Eldpallens glöd är en bok att ta fram och läsa när andan faller på. I nitton avsnitt möter läsaren olika människoöden – alla med skogen som gemensam nämnare: Nybyggare, flottare, kolare och skogsarbetare för att nämna några. Henning Hamilton har inte fabulerat fritt utan bygger sina historier på levnadsteckningar, protokoll, brev, böcker och tidningar som han ägnat år åt att leta fram.

Den som tidigare missat denna härliga bok får nu alltså en ny chans.

Pris: 169 kr inklusive porto. Beställning: www.skogens.hus@telia.com eller telefon 08-756 42 72.

Nästa nummer av Tidender

kommer ut i början av juni. Förhoppningsvis kan vi då få med referat av årets första exkursioner.

Skogshistoriska Sällskapet exkursioner 2012

Skogshistoriska Sällskapet kan i år erbjuda inte mindre än åtta exkursioner. Vår strävan är att fördela dem över landet för att så många som möjligt ska kunna delta.

» **EXKURSIONERNA SPÄNNER** över ett brett spektrum av ämnen och tar upp flera intressanta frågeställningar. Vad betyder frånvaron av kreatursbete i skogen för den biologiska mångfalden och hur förenar man kulturhistoriska miljöer med vindkraftverk in på knutarna?

Högintressant 1900-talshistoria handlar exkursionen i Jokkmokk om där den legendariske skogsförvaltaren och sedermera generaldirektören Fredrik "Kniven" Ebeling tvärtemot alla instruktioner tog initiativet till att restaurera sönder-

huggna skogar. Och i skånska Ekebo kan man lära sig mer om hur förädlingen av de svenska skogsträden tog sina första stappande steg på 1930-talet – och vad det har resulterat i.

Därtill bjuder vi kulturhistoriskt intressanta exkursioner hemma hos skogsägaren Werner Andersson i Bleckåsen samt i Tivedens sägenomspunna skogar. Plus att det också är möjligt att möta nordiska kollegor vid konferensen i Hörsholm på Själland. Avslut på Nordiska Museet med ett rovdjursseminarium.

Varje exkursion kostar normalt 150 kronor per person vilket inkluderar lunch och oftast både förmiddags- och eftermiddagskaffe. Trevligt umgänge med likasinnade är gratis. Väl mött till en spännande exkursionssång.

Skogsträdsförädling – från tanke till självklarhet

Föreningen för växtförädling av skogsträd bildades 1936. Men det tog 70 år av omfattande verksamhet innan skogsträdsförädling blev allmänt accepterad av skogsbruket. Varför, vad har hänt och vad sker nu?

Detta är temat för exkursionen på Skogforskors södra forskningsstation i Ekebo utanför Svalöv där det hela tog sin början.

- Från de första tankarna och 70 år framåt
- Skogsträdsförädlingens effekter och konsekvenser för skogsbruket och för Sverige
- Barrträdsförädling och massförökning
- Lövträdsförädling och massförökning
- Övrig forskning på Ekebo

Tisdagen den 15 maj 2012 mellan kl. 9.30 och 15.30.

Samling mellan kl. 9.30 och 10.00 med kaffe vid Skogforskors forskningsstation i Ekebo. Vi kommer att tillbringa merparten av dagen på Ekebo, där också lunchen serveras. Om vädret och tiden medger avslutar vi med att besöka ett närbeläget fältförsöksområde (egna bilar).

Vägbeskrivning: Ekebo ligger i Skåne längs väg 106 cirka 3 km norr om Svalöv.

Exkursionsvärd: Skogforsk.

Exkursionsledning: Bo Karlsson, stationschef Ekebo, Martin Werner, f.d. stationschef Ekebo.

Exkursionsavgift: 150 kr inkl lunch.

Anmälan senast den 4 maj till: Lynn Karlsson, Ekebo, tel: 0418-47 13 15, we-post: lynn.karlsson@skogforsk.se.

Skogsbete – ett näringsfång som nästan försvann

Fram till för ett sekel sedan betades praktiskt taget hela den svenska skogsarealen av boskap. Därefter minskade skogsbetet successivt. Det berodde främst på ökade lönsamhetskrav i lantbruket och på att skogarnas roll som råvarubas för den växande skogsindustrin blev allt viktigare.

Idag betas i princip inga skogar alls i Sverige. Det har lett till att artsammansättningen i tidigare betade skogar förändrats. Många arter som trivdes i de förhållanden som betet skapade har trängts tillbaka och hamnat på rödlistan.

Exkursionen behandlar denna utveckling utifrån lokalt perspektiv och med exempel från den en gång heta debatten om skogsbruk och skogsbete. Vi studerar spåren av gammalt skogsbete och diskuterar vilken betydelse dessa rester kan få i det fortsatta naturvårdsarbetet.

Onsdagen den 30 maj 2012 kl. 10–16.

Samling vid Jumkils kyrka, som ligger vid väg 272, cirka 15 km nordväst Uppsala kl 10.00.

Exkursionsvärd: Ulleråkers Häradsallmänning.

Exkursionsledning: Urban Emanuelsson, Centrum för biologisk mångfald (CBM) Jan Sandström, Skogshistoriska Sällskapet.

Exkursionsavgift: 150 kr inkl lunch.

Anmälan senast den 23 maj till: Jan Sandström, tel: 08-656 23 08 eller 070-603 98 11, e-post: jan.g.sandstrom@telia.com.

I "Kniven" Ebelings spår

Vid mitten av 1900-talet befann sig skogarna i det norrländska inlandet i ett uselt skick efter återkommande dimensionshuggningar under nästan ett sekel. Begreppet "den gröna lögnen" föddes och insikten var allmän hos de styrande om att något måste göras. Men vad?

I den prekära situationen steg den legendariske skogsförvaltaren Fredrik "Kniven" Ebeling fram. I strid med gällande instruktioner genomförde han storförsök med trakthyggesbruk. Det blev så lyckat att han så småningom blev GD på Skogsstyrelsen. Om detta – och hans betydelse för hela det svenska skogsbruket – handlar exkursionen i skogarna runt Jokkmokk om.

Ur programmet:

- Skogshistorien i Norrbottens lappmarker.
- Skogstillståndet på 1930- och 1940-talen och idag.
- Restaureringsarbetet och Domänstyrelsens cirkulär 1:50.

Tisdag den 7 och onsdag den 8 augusti.

Samling den 7 augusti i Luleå enligt senare anvisning. Gemensamt resa (buss eller bilar) Luleå–Älvsbyn–Storforsen–Jokkmokk (övernattnings) Vuollerim–Harads–Luleå.

Exkursionsvärdar: Sveaskog och Skogsstyrelsen.

Exkursionsledning: Gunnar Andersson, Skogshistoriska Sällskapet, Erik Valinger, SLU och Skogshistoriska Sällskapet.

Exkursionsavgift: 150 kr per deltagare. Kostnader för resa och övernattnings i Jokkmokk tillkommer, preliminärt cirka 500–600 kronor.

Anmälan senast den 6 juli till: Gunnar Andersson, tel: 090-12 42 61, e-post: ann-britt.andersson@mariehem.net eller Erik Valinger, tel: 090-786 83 35, e-post: erik.valinger@slu.se.

Skogsbruk, människor och natur i Tiveden

Tivedens otillgängliga skogar utgjorde en gång en naturlig gräns mellan landskapen Västergötland och Närke. Idag är det ett glest befolkat skogsområde med vackra sjöar, ovanliga naturformationer och intressant historia. Här finns också Tivedens nationalpark, ett kuperat och blockigt område med en av södra Sveriges vildaste skogar. I dessa spännande miljöer genomför vi en rundresa med buss och gör nedslag på flera intressanta platser.

- Skogshistoriska glimtar från Granvik.
- Tio generationer i finnbyn Tivedstorp.
- Kolning förr och nu. Vi besöker en igångvarande kolmila och äter lunch bestående av – kolbullar.
- Tivedens nationalpark. Tillfälle till kortare tur på egen hand.

Måndag 10 september kl. 09.30–16.30.

Samling med kaffe vid Granvik ute efter väg 49, cirka 1 mil norr om Karlsborg kl 09.30.

Exkursionsvärdar: Sydved och Sveaskog.

Exkursionsledning: Kjell Isfeldt, Sydved, Åke Pettersson, f.d vice ordf. Skogshistoriska Sällskapet, Bengt Stenerås, Skogshistoriska Sällskapet

Exkursionsavgift: 150 kr inklusive lunch.

Möjlighet till övernattnings: För långväga besökare finns flera alternativ att övernattnings i trakten (ordnas av var och en): STF:s vandrarhem i Karlsborg, 0505-446 00, STF:s vandrarhem i Forsvik, 0505-411 37, Stenkällegårdens stugby, 0505-600 15

Anmälan senast 31 augusti till Bengt Stenerås, tel: 0511-167 88 eller 0703-91 67 88, e-post: bengt.steneras@swipnet.se.

En släktgårds historia och skogens utveckling

I nordvästra Jämtland ligger den lilla byn Bleckåsen med anor ner i tidigt 1400-tal. På Mårtengård bor Werner Andersson med familj. De är tionde generationen på en gård som etablerades 1672. Gradvis håller gården nu på att gå över till sonen Torulf.

Werner med familj hälsar oss välkomna att ta del av Mårtengårds intressanta historia och hur man idag sköter det stora skogsinnehavet – nästan 5 000 hektar produktiv mark. Vi kommer att titta på växtkraftiga contortabestånd och andra produktionsskogar, men också bese kulturminnen i form av fornkrar, fångstgropar, Björnstenen och Tutabodammen – en före detta flottningsdamm. Plus att vi också ska besöka gårdens hjorthägn. Lunch serveras vid jaktstugan vid Västavalltjärnen.

Fredagen den 17 augusti 2012 kl 10.00–16.00.

Samling vid Mårtengård i Bleckåsen kl 10.00.

Vägbeskrivning: Från OK i Mörsil, nordöst mot Alsen, 10 km till Bleckåsen, vänster mot Övre Bleckåsen, 2 km till Mårtengård.

Möjlighet till övernattnings: (ordnas av var och en): Strandgården i Mörsil, 070-542 8600. Travskolan Wängen i Alsen 0640-174 00

Exkursionsledning: Werner Andersson, ägare till Mårtengård, Magnus Graf, skogsmästare på SCA, Erik Söderholm, skogsstudent, Dag Kihlblom, Skogshistoriska Sällskapet

Exkursionsavgift: 150 kr inklusive lunch.

Anmälan senast den 10 augusti till: Werner Andersson, Bleckåsen 387, 835 93 Alsen, tel: 0640-421 50 eller 070-548 62 55, e-post: wernerandersson@live.se.

Fler exkursioner på nästa sida

Själland Danmark

20
September
Torsdag

21
22
September
Lördag

23
September
Söndag

Nordisk Skogshistorisk Konferens

Varje år träffas styrelserepresentanter och medlemmar i de nordiska skogshistoriska sällskapen tillsammans med andra skogshistoriskt intresserade personer för att utbyta erfarenheter. Den här gången är det och Dansk Skovhistorisk Selskab och Dansk Jagd- og Skovbruksmuseum i Hørsholm som står för värdskapet.

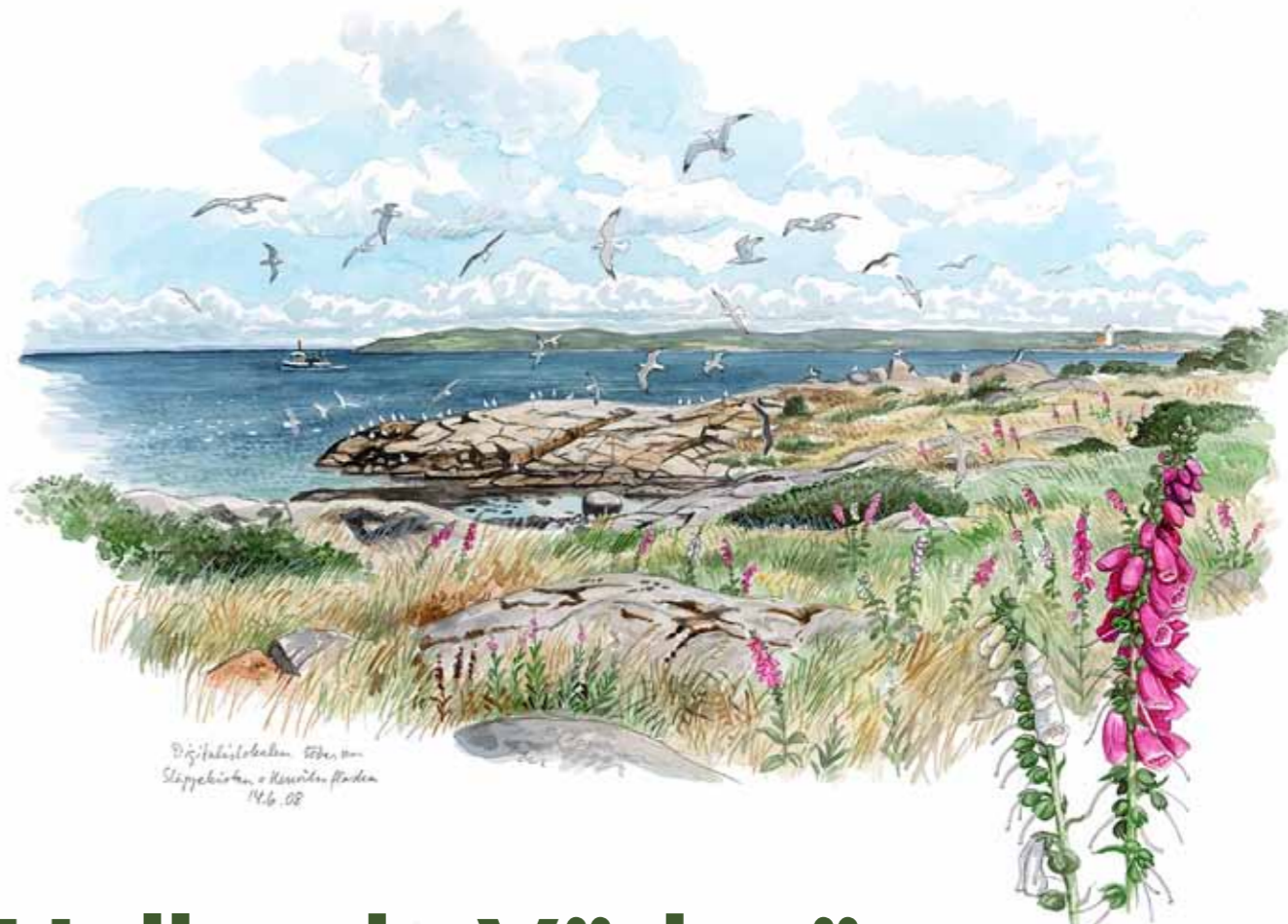
Torsdag-söndag 20-23 september.

Förutom den sedvanliga konferensen som denna gång har temat "Skogen som rekreationsrum genom tiderna", arrangeras flera skogliga exkursioner på norra Själland. Bland annat kommer Tisvilde Hegn att besökas. Även kulturhistoriskt intressanta så kallade "parforcejaktsskogar" står på programmet. Det var skogar där man fordom bedrev hetsjakter på räv med hjälp av hundar och beridna jägare. I Danmark förbjöds denna grymma jaktform redan på 1700-talet, medan den i England levde kvar som ett exklusivt adelsnöje till för bara några år sedan.

Konferensdeltagarna bjuds också att besöka den berömda slottsparken vid Fredensborgs slott samt nationalparksområdena i och omkring Gibskov.

Bas för konferensen är Skovskolen i Nødebo som ligger strax norr om Hillerød invid Esrum Sø.

Mer info och anmälan: Museiinspektör Helle Serup, Dansk Jagd- og Skovbruksmuseum, tel: +45 41 96 36 33, e-post: serup@jagdskov.dk eller Skogshistoriska Sällskapet, Lars Klingström, tel: 070-523 51 70, e-post: lars@klingstrom.net

Skoglig kulturmiljö och vindkraft

Vid Margretholm, utanför Mulsjö några mil nordväst om Jönköping, planeras en vindkraftspark med 17 verk. Margretholm är ett gods med anor sedan 1500-talet. Här finns också Ryfors bruk med restaurerad smedja och vattendriven hammare.

Under exkursionen får vi att ta del av den intressanta historien och hur det idag mångfacetterade Ryfors Bruk Nedre AB förvaltar Margretholms skogar, producerar vattenkraft, bedriver hjortuppfödning och fastighetsförvaltning samt arrenderar ut jakt. Vi kommer också att diskutera den kulturhistoriska förstudie som gjorts av Jönköpings Läns Museum inför den planerade vindkraftsparken.

Fredagen den 28 september 2012 kl. 10.00-16.00.

Samling vid Margretholms gård, väster om sjön Stråken, utanför Mulsjö kl. 10.00.

Vägbeskrivning: 1. Från Mulsjö. Sväng vänster i rondellen på väg 26/27 mot Bottnaryd, väg 185, 1 km. Direkt efter bron, höger mot Ryfors, 1 km. Passera bron över Tidan och sväng efter 200 meter höger mot Margretholm, 3 km.

2. Norrifrån. Väg 26/47, cirka 5 km norr om Mulsjö, höger mot Tunarp 1 km. Följ sedan sjön Stråken söderut till Margretholm, 4 km.

Exkursionsvärdar: Jönköpings läns museum, Ryfors Bruk Nedre AB.

Exkursionsledning: Ädel Franzén, antikvarie, Jönköpings läns museum, Joakim Ås, förvaltare, Ryfors Bruk Nedre AB, Dag Kihlblom, Skogshistoriska Sällskapet.

Exkursionsavgift: 150 kr, inklusive lunch.

Anmälan senast måndagen den 24 september till: Dag Kihlblom, tel: 036-16 45 75, e-post: dag.kihlblom@gmail.com.

Rovdjurskriget – en resa genom tiderna

Redan under medeltiden fanns det en utbyggd organisation för att "utöda" rovdjuren på grund av den skada de åstadkom på tamboskapen. I och med tillkomsten av jägeristaten på 1600-talet fick arbetet fastare former och likheterna med en militär operation är slående. Deltog man inte i arbetet kunde man få böter, gjorde man fina insatser fick man medalj eller silverbägare – att döda många rovdjur gav status.

För att ytterligare motivera insatserna förtalade man "fienden". Uppfinningsrikedomen var stor för att göra arbetet effektivare och många ytterst grymma metoder togs fram.

Staten förde detaljerad statistik på hur många rovdjur som dödades och hur många tamdjur som rovdjuren tog under olika tidsperioder. Tanken var att utrotningskampanjerna skulle vara ekonomiskt självbärande. I början av 1900-talet, då man nästan lyckats att utrota "de fyra stora" började samhällets attityd till rovdjur svänga. Detta berodde på det gryende intresset för naturvård och resulterade i att den ena arten efter den andra fridlystes.

Med detta som bakgrund kanske vi bättre förstår dagens rovdjursdiskussion?

Onsdag 14 november, kl. 13.00-17.00.

Nordiska Museet, Djurgårdsvägen 6-16, Stockholm. Buss: 44, 69 eller 76. Spårvagn nr 7 och Djurgårdslinjen. Tunnelbana: Karlslan.

Värd: Nordiska Museet

Föreläsare: Kjell Danell, SLU, Roger Bergström, Skogforsk.

Exkursionsavgift: 150 kr inklusive eftermiddagskaffe.

Anmälan senast den 1 november till: Jan Sandström, tel: 08-656 23 08 eller 070-603 98 11, e-post: jan.g.sandstrom@telia.com.

Hallands Väderö – naturen och historien

Biologen Urban Ekstam och illustratören Nils Forshed har skapat ett praktverk om den lilla Väderöns natur och historia. Boken är en pedagogisk fullträff och därtill mycket skickligt och vackert illustrerad.

TEXT JAN SANDSTRÖM

DEN LILLA ÖN MED det strategiska läget har brukats av människor i flera tusen år. Författarna gör nedslag i Väderöns historia. Fascinerade stödjer de slutsatsen att det historiska sjöslaget vid Svolder utkämpades invid Väderön. Här stupade den norska vikingakungen Olav Trygvasson år 1000. Väderöns storhetstid synes annars ha inträffat under medeltiden när sillen gick till och saltet introducerades. Målade beskrivs den lukrativa sillmarknaden på ön och hur Hansans krogar fraktade den danska kvalitetssillen till hamnar på kontinenten.

EN CENTRAL DEL AV BOKEN HANDLAR om hur Väderön brukats fram till idag. Författarna talar om en 650 år lång agrar fas, en 60-årig skogsbruksfas och en bevarandefas från 1910. Under den agrara perioden dominerade betesdriften. Nötkreatur och får betade gräsmarker

under en gles ekskog. Bönderna hade ollonskog på ön. För att säkra tillgången på ved bedrevs alskottsbruk i kärren. Enen var sällsynt, boken invandrade först under 1700-talet. Betesstrycket på ön ökade när befolkningen växte i Torekov och var som hårdast under 1840-talet. Kyrkans ekonomi var pressad. Då tog några kraftfulla byamän ledningen genom att bland annat organisera vedhuggningen och förbjuda färbetningen. Det anställdes en skogvaktare på ön. Nya barrträdplanteringar hägnades in, ny åkermark bröts och ängsbruk infördes. Detta bidrog till att attrikedomen på ön som helhet ökade högst påtagligt. Men det visade sig snart att "ordnat skogsbruk" var en svår idé på denna utpost i havet och skogsbruksfasen tog slut.

VID SEKELSKIFTET VÄXTE NATURSKYDDSTANKEN till något av en folkrörelse. Byamännen insåg att Väderöns naturscenerier kunde locka turister. Så började bevarandefasen. Författarna analyserar hur den nya naturvårdens idéer omsattes i minskat betesstryck, och då invaderades marken av enbuskar och björnbär. Även efter det Hallands Väderö fridlystes som naturpark 1958 var skötseln inriktad mot fri utveckling eller svagt betesstryck. Väderön ingick i statens urskogsinventering under 1980-talet. Sedan dess har det i omgångar skett omorienteringar av naturvården. Raritetsänkandet gällde under 1990-talet. Under det senaste decenniet har betesmarker åter iståndsatts och betesstrycket ökat.

VISST KÄNNER MAN HISTORIENS VINGSLAG och visst blir man upplagd för fältstudier på dagens Väderö! Och visst bör boken om Hallands Väderö vara en nyttig referens för dem som har en politisk ambition att planera den hållbara utvecklingen i landet! ●

Hallands Väderö – naturen och historien
Urban Ekstam & Nils Forshed. Utgivare är Svenska Kyrkan, Torekofs församling. Boken kan beställas på www.hallandsvaderö.se

1900-talet – århundradet då Sverige förändrades

I årtusenden flöt livet fram på samma sätt år efter år. Människorna odlade jorden, jagade och fiskade. Långsamt och nästan omärkligt påverkade de den natur de levde i. Men med oljans och teknikens hjälp började denna påverkan för drygt ett sekel sedan att öka, först måttligt men snart i en allt snabbare takt. Om hur den svenska naturen omdanats under det dynamiska 1900-talet handlar den senaste delen av Sveriges Nationalatlas.

TEXT LARS KLINGSTRÖM

» **MAN KAN TYCKA VAD MAN** vill om det. Glädjas över eller förbanna de förändringar som skett – men inte vrida klockan tillbaka. Förändringen av landskapet löper på, driven av krafter som kan ha namn som välståndsutveckling, effektivisering eller arbetsmiljö – och otaliga andra. Alla utgår från mänskliga aktiviteter och den teknik människan gjort till sin. Det har gått så långt att forskarna myntat ett namn på den tid vi nu befinner oss i: antropocen tid. För första gången någonsin sätter människan så tydliga avtryck i jordens topografi och klimat att det måste ses som egen geologisk epok.

SÅ BRETT OMFATTAR NU INTE Sveriges Nationalatlas denna utveckling. Men i den antologi som hör till den senaste utgåvan, ger sig ett trettiotal svenska forskare i kast med att från var och en i sitt perspektiv beskriva vad som skett. Hur odlingslandskapet och skogarna under det senaste århundradet förändrats i grunden.

VID 1900-TALETS BÖRJAN VAR SVERIGE ett helt annat land än idag. Merparten av befolkningen levde fortfarande på landsbygden – och var i många fall direkt beroende av vad marken gav. Sverige var ett land av småbrukare. Det fanns över en halv miljon brukningsenheter. En femtedel av dem var mindre än två hektar. I princip alla marker som var möjliga att odla upp hade tagits i anspråk under 1800-talets "jordhunger". Det var en tid då befolkningen växte rekordsnabbt och tvingade många att emigrera. Också i norra Sveriges allra innersta delar hade små hemman anlagts av människor som, lockade av myndigheternas löften om några års skattefrihet, drog iväg från usla villkor och arbetslös-

Det som skedde i Sveriges skogar under 1900-talet kan beskrivas ur flera perspektiv. Från restskog till produktionsskog, från mångfacetterad till ensartad eller från naturskog till industriskog. Oavsett vilket man väljer är förändringen omfattande. Den svartvita bilden togs i Gunnarn av fotografen S. Risberg år 1905 och finns i Västerbottens Museums innehållsrika samling av äldre fotografier.

het i allt mer tätbefolkade bygder. Ända in på 1940-talet fortsatte antalet småbruk att växa i vissa delar av landet.

DET LANDSKAP SOM DEN TIDENS jordbruk skapade var vad många idag ser på med saknad. Den stora mängden kreatur höll beteshagarna öppna. Ängarna hävdades på traditionellt sätt som gynnade en rik örtflora.

Vändpunkten kom med efterkrigstidens välståndsutveckling. Det var nu som "flykten från landsbygden" på allvar tog fart. Med effektivare jordbruksmetoder behövdes inte längre alla marker. Sveriges krigsfredade industrier blomstrade och bidrog till att levnadsstandarden ökade – liksom anspråken.

Småbrukarnas söner och döttrar nöjde sig inte med de påvra förhållandena hemmavid. De flyttade till städerna och lämnade de äldre att hävda tunen invid de små hemmanen som nu gradvis började förvandlas till fritidsbostäder. Istället tog skogen över de hagar, ängar och åkrar som blivit obehövliga. Där staten tidigare upp-

muntrat uppodling och anläggande av nya jordbruk, handlade det nu istället om skogsodling.

SKOGARNA HAR GÅTT IGENOM EN MINST lika stor förvandling som odlingsbygderna. När 1900-talet bröt in befann sig stora delar av den svenska skogen i ett ömkligt skick. Den hade hanterats som en för evigt given resurs med förmåga att av sig självt, och likt en grisen Särimner, återuppstå och hela tiden ge nya mängder timmer hur hårt den än skattades. Under sista halvan av 1800-talet hade de åtkomliga delarna av Norrlands skogar tömts på det mesta av värdefullt virke. Sågverken klagade över att de grövsta dimensionerna sinade. Sveriges skogar var på många håll glesa och "sönderhuggna" och av ringa värde. I landets sydvästra delar fanns väldiga områden helt utan skog

BOTANIKERN OCH PROFESSORN Henrik Hesselman beskrev i början av 1900-talet skogstillståndet i Ångermanland och norra Sverige på följande sätt:

Det tidiga 1900-talets jordbrukslandskap var resultatet av seklers odlarmöda. Det var småskuret och hade kvar sina ursprungliga proportioner. Hundra år senare är brukningsenheterna många gånger större samtidigt som breda vägar spelar huvudrollen i de tätast befolkade delarna av landet. Målningen "Vid landsvägen" gjordes 1910 av "solskensmålarer" Johan Krouthen, sannolikt någonstans i Östergötland.

För närvarande finns ej mycket kvar av orörd nordisk urskog; nästan överallt har yxan gått fram. Några rena urskogsområden torde ej återstå inom Ångermanland, endast här och där några bestånd av mindre utsträckning.

MEN SKOGSBRUKETS INVERKAN PÅ skogslandskapet i norra Sverige under 1900-talet låter sig dock varken förstås eller förklaras på ett enkelt sätt, konstaterar Torbjörn Josefsson och Lars Östlund, i sitt avsnitt i antologin. Omvandlingen kan beskrivas på fler sätt beroende på vilken infallsvinkel man väljer: a) Skogen omvandlades från sönderhuggna restskogar till produktionsskog. b) Naturskogen omformades till industriskog. c) Skogen övergick från mångfacetterad äldre kulturskog till en mer ensartad kulturskog.

DET GÅR ATT LÄGGA MÅNGA ASPEKTER på det som skedde under 1900-talet – och som fortfarande sker. En är att urbaniseringen ingalunda har stannat av. Befolkningen i stora städer och vissa tätorter växer samtidigt som

det blir allt glesare mellan människorna i redan glest befolkade landsändar. Effektiva jordbruksmetoder med höga gödselgivor och kemiska bekämpningsmedel har gjort jordbruksbygderna enformiga – och de minst produktiva jordarna obehövliga.

Den snabba tillväxten i städerna kräver ständigt nya tribut i form av att goda jordar bebyggs. Och i namn av bättre infrastruktur sker samma sak då nya motorvägar och enorma trafikapparater lägger ett allt finmaskigare nät över de tätast befolkade delarna av landet. I skogarna har samma utveckling gett transportvägar som förpassar ord som obygd och vildmark till språkhistorien.

DET NYA BEGREPPET "ANTROPOCEN TID" täcker väl vad det handlar om. Människan är i full färd med att inordna naturen efter sina behov – åtminstone de behov som idag ses som de viktigaste.

För den som är intresserad av den agrara och skogliga utvecklingen i vårt land och vill

Jordbruk och skogsbruk i Sverige sedan år 1900 – antologi

(Utgiven av KSLA, Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien).

Ett trettiotal ledande svenska forskare beskriver i var sin tematiskt inriktade artikel omvandlingens historia. Forskargruppen är tvärvetenskapligt sammansatt med historiker, geografer, idéhistoriker, jord- och skogsforskare, som behandlar sina specialområden.

Antologin är rikligt illustrerad med fotografier, kartor och grafiska bilder.

Jordbruk och skogsbruk i Sverige sedan år 1900 – en kartografisk beskrivning

(Utgiven av Sveriges Nationalatlas).

Antologin kan med fördel läsas tillsammans med den atlas som ges ut inom samma projekt. Atlasen, utgör ett band i Sveriges Nationalatlas. Där finns en lång rad kartor, diagram och illustrationer som beskriver de areella näringarnas utveckling det senaste århundradet.

Böckerna säljs var för sig eller tillsammans av bland annat www.bokus.com och www.adlibris.com. Paketpris, cirka 400:-.

få kvalificerade perspektiv vad som skedde i Sverige under 1900-talet är Sveriges Nationalatlas en oumbärlig källa till kunskap. Vad som saknas är – förutom några ansatser – ett försök till övergripande konsekvensanalys av vad omvandlingen kommer att föra med sig. Är den möjlig i ett längre perspektiv eller kommer vi så småningom att korrigera de mest omvälvande förändringarna? ●

Skogshistoriska Sällskapet

Årsberättelse 2011

Skogshistoriska Sällskapet är en ideell förening, som verkar för att de skogshistoriska värdena uppmärksammas och bevaras, främjar skogshistorisk forskning och kunskapsspridning och ser till att skogshistoriska kunskaper tas tillvara och nyttiggörs.

» För att främja sitt syfte anordnar Skogshistoriska Sällskapet sammankomster och exkursioner, ger ut publikationer, delar ut priser, samt bedriver annan med Sällskapets syfte förenlig verksamhet.

Styrelsen har under verksamhetsåret hållit sex protokollförda möten, varav två i samband med årsstämman.

Årsstämman hölls i Jönköping den 22 mars med Skogsstyrelsen som värd och finns rapporterad i Skogshistoriska Tidender nr 2, 2011.

Aktiviteter – Exkursioner

Fem exkursioner har genomförts under perioden maj till augusti. Den första, om motlutsflottning, finns refererad i Skogshistoriska Tidender nr. 2 och övriga i Tidender nr. 3–4.

Nordisk Skogshistorisk konferens arrangerades i september av våra kollegor i Finland. Rapport från detta arrangemang återfinns också i Tidender nr 3–4.

Vi vill tacka alla exkursionsvärdar, som på ett utomordentligt sätt engagerat sig och genomfört mycket intressanta och givande exkursioner till glädje och nytta för exkursionsdeltagarna.

Publikationer

Skogshistoriska Tidender har utkommit med tre nummer under 2011 varav ett dubbelnummer (nr. 3–4). Årsskriften sändes till medlemmarna i slutet av december 2011.

Hemsidan har under året varit under omarbetning. Via adressen www.skogshistoria.se kan besökare lösa medlemskap, anmäla sig till exkursioner, läsa artiklar ur Årsskriften och söka sig vidare till skogshistoriskt intressanta företeelser. Hemsidan kompletteras och byggs ut efterhand.

Redaktör för publikationerna (utom Tidender nr 1: Orwar Roberntz) har varit Lars Klingström.

Priser

Skogshistoriska Sällskapet har instiftat, och delar årligen ut ett pris, Örtugen, för att stödja och stimulera dem, som på olika sätt – amatör eller professionell – arbetar med skogshistorisk forskning. Priset består av ett diplom och en penningssumma om 5 000 kr.

Anna-Maria Rautio, tilldelades en örtug för sin avhandling om de cykelstigar som anlades av Domänverket på 1920-talet för att personalen skulle kunna ta sig fram i de då väglösa inre delarna av norra Sverige.

Rolf Albertsson och Arnold Ahlbäck delade på en örtug för sin dokumentation om den omfattande flottningen i södra Sverige.

Örtugmottagarnas arbeten presenterades i Tidender nr 2, 2011.

Regionalt nätverk

Under året har ett antal medlemmar runt om i landet engagerats som regionala kontaktpersoner. Deras uppgift är att vara styrelsens bollplank, sprida information om vår verksamhet, ge förslag på exkursioner och artiklar i våra publikationer, värva medlemmar mm. Vi ser fram emot ett fortsatt givande samarbete och tackar för alla insatser som gjorts och görs.

Ekonomi

Årets resultat blev plus 80 492 kr jämfört med fjolårets minus 9 589 kr.

Intäkterna minskade något, 21 413 kr, främst beroende på minskade annonsintäkter. Medlemsintäkterna har dock ökat med 5 460 kr liksom ränteintäkterna med 8 961 kr tack vare högre ränta på placerat kapital.

Kostnaderna har, jämfört med föregående år, minskat med sammanlagt 102 455 kr. Kostnader för styrelsemöten och reseersättningar har minskat med 19 282 kr bland annat genom att ett styrelsemöte genomfördes per telefon.

Kostnadsersättningarna har minskat med 6 789 kr, liksom ersättning för annonsanskaffning, 9 110 kr.

Under 2010 stod vi som arrangör av den årliga konferensen för de nordiska skogshistoriska sällskapen och skogsmuséerna vilket gav en merkostnad på 43 618 kr. Under 2011 stod som nämnts Finland som värd. Deltagande styrelseledamöter från vår sida erhöll kostnadsersättning på 19 598 kr.

De administrativa kostnaderna har minskat med 12 465 kr. Kostnaderna för produktion och tryckning av årsskriften har minskat med 54 661 kr, bland annat beroende på byte av tryckeri. Kostnaderna för frakt och porto har ökat med 18 440 kr, bland annat på grund av en sen faktura gällande 2010.

Medlemmar

Antalet medlemmar vid årsskiftet var totalt 965 fördelat enligt följande:

Hedersmedlemmar	7
Ständiga medlemmar	262
varav 52 utan årsskrift	
Årsbetalande medlemmar	696
varav 42 familjemedlemskap	

Vid förra årsskiftet var medlemsantalet exakt detsamma, 965. Under 2011 har tillströmningen av nya medlemmar varit betydligt större, 71 mot 32 året innan. Avgången på grund av dödsfall, avsägelse eller ej betald avgift har således varit lika stor som tillströmningen.

Årets ekonomiska verksamhet i detalj redovisas på nästa sida.

Den 8 februari 2012

För styrelsen i Skogshistoriska Sällskapet
Hans-Jöran Hildingsson
Christer Sundquist
Bengt Stenerås

Resultaträkning (kronor)

	2011	2010
Intäkter		
Medlemsavgifter		
* årsbetalande	186 420	183 120
* studerande	700	700
* årsskrift ständiga medlemmar	37 630	35 290
Annonsintäkter	130 500	157 350
Bokförsäljning	4 250	5 200
Frivilliga bidrag	14 564	13 815
Övriga gåvor		0
Exkursionsavgifter	6 598	6 600
Summa	380 662	402 075
Finansiella intäkter/kostnader		
Räntor bank	12 618	3 657
Räntekostnader		
Försäljning värdepapper		
Bankkostnader	-1 583	-1 667
Summa finansiellt	11 035	1 990
Summa intäkter	391 697	404 065
Kostnader		
Styrelsemöten	3 869	9 185
Resekostnader	22 168	36 134
Resekostnader exklusive	5 897	3 596
Kostnadsersättning	1 344	8 133
Årsstämma	13 935	14 407
Ersättning annonsanskaffning	12 234	21 344
Kostnad för medlemsvärning	11 505	12 380
Projekt Nordiska mötet	19 598	43 618
ÖRTUG	12 834	11 738
Övriga belöningar	2 800	0
Adm. kostnader	24 019	36 484
Projektkostnader, försäkringar		0
Förlagsverksamhet		
* Tidender, redaktion layout	30 977	22 900
* Tidender tryckning	27 329	35 274
* Årsskrift, redaktion layout	25 331	40 143
* Årsskrift tryckning	50 118	89 517
Porto, frakt	47 242	28 802
Summa kostnader	311 200	413 655
Årets resultat	80 497	-9 590

Balansräkning (kronor)

	2011	2010
Tillgångar		
Omsättningstillgångar		
Plusgiro/Affärskonto Nordea	76 053	65 497
Bankmedel	550 000	500 000
Transaktionskonto Skandiabank	237	237
Kundfordringar		6 000
Annonsfakturor	143 000	161 000
Upplupna inkomsträntor		0
Summa omsättningstillgångar	769 290	732 734
Summa tillgångar	769 290	732 734
Skulder och eget kapital		
Leverantörsskulder, not 1	119 023	163 645
Projekt 2	27 880	27 880
Medlemsavgifter kommande år, årsbetalande	1 620	790
Medlemsavgifter kommande år, ständiga	340	490
Summa kortfristiga skulder	148 863	192 805
Ingående balans eget kapital	539 929	549 519
Årets vinst/förlust	80 498	-9 590
Summa eget kapital	620 427	539 929
Summa skulder och eget kapital	769 290	732 734

Skogshistoriska
Sällskapet

c/o Bengt Stenerås
Tullportagatan 9
532 30 Skara

– Jag möter idag ett större intresse för skogshistoria än någon gång tidigare. Det är glädjande för det är bara genom att känna till historien som vi kan dra någorlunda säkra slutsatser om framtida effekter av dagens skogsbruksmetoder. Det säger Lars Östlund, professor i skogshistoria vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Umeå.

TEXT & FOTO LARS KLINGSTRÖM

Professor Lars Östlund:

Skogshistoria ligger i tiden

» **LARS VAR DEN FÖRSTE I SVERIGE** som kunde titulera sig professor i detta ämne. Han disputerade på en skogshistorisk avhandling 1993 och blev professor i skogshistoria 2009.

– Tiden var då på något sätt mogen att göra skogshistoria till en särskild disciplin, säger han. Vägen hade beretts av forskare som Lars Kardell och Olle Zachrisson, vilka båda visat hur man genom att känna till skogens historia kan dra slutsatser om framtiden.

JUST DETTA ÄR EN VIKTIG DEL AV ÄMNET.

Referenserna bakåt gör det möjligt att se utvecklingslinjer som i det kortare perspektivet inte är uppenbara. Hur skogen sett ut tidigare, vilka virkesförråd som funnits, förekomsten av gamla träd och flerskiktade skogar är några av de frågor som skogshistorisk forskning kan ge konkreta svar på. Och som är oerhört viktiga att känna till när man stakar ut vägen framåt.

Lars exemplifierar med debatten om hur mycket död ved som krävs i skogarna för att klara artmångfalden. Genom att studera rikstaxans mätningar som inleddes 1926 konstaterade man att mängden död ved legat på ungefär samma nivå ända sedan dess.

– Man utgick från att det hade sett ut så också dessförinnan, men var då rejält snett ute. Det hade nämligen skett en dramatisk förändring från tiden före sekelskiftet.

GENOM ATT ANALYSERA INVENTERINGAR från 1800-talet kunde Lars visa att mängden döda träd då var betydligt högre i skogarna. Det be-

rodde bland annat på att när man vid seklets slut blivit duktigare på att släcka skogsbränder så försvann en betydande producent av död ved. Samtidigt fortsatte man att avverka torrakorna som förut, de var ju eftertraktade både som brännved och som byggvirke. Följden blev att mängden död ved i skogarna hade minskat mycket kraftigt då rikstaxen drog igång på 1920-talet.

LARS ÖSTLUNDS INTRESSE FÖR SKOGSHISTORIA föddes tidigt. Han växte upp i Östersund, och familjen ägde en skogsfastighet invid Ammerån i östra Jämtland.

Den gränsade till Skyttmon, den idag riksbekanta by, där bönderna på 1800-talet stod emot skogsbolagen, som med lock och pock ville köpa deras skog. Istället behöll de skogen, sålde virket och investerade pengarna i sina gårdar – bland annat de träslott som idag gör Skyttmon så unik.

– Jag var fascinerad av denna historia och ville försöka få förstå varför Skyttmo-bönderna stod emot, när man i nästan alla byar sålde sin skog.

DET RESULTERADE I EN EXAMENSUPPSATS som kom att bli en av SLU:s mest efterfrågade och som trycktes i hela fem upplagor. Säkert bidrog den till att byn Skyttmon blev så enormt omskriven i media som den blev. Examensarbetet öppnade också dörren för en doktorandtjänst – som Lars sökte och fick.

Idag är skogshistoria ett etablerat ämne inom den skogliga fakulteten – och som möter ett ökande intresse.

– Den kurs vi arrangerar varje höst lockar

många studenter, säger Lars. Vi gör fältstudier i skogshistoriskt intressanta områden och studenterna sammanställer sedan sina erfarenheter i rapporter. Engagemanget brukar vara totalt vilket förstås också trigger mig själv att ”ge järnet”. Jag brukar vara helt slut efter en sån här kurs, men det är enormt roligt. Många studenter väljer också att skriva sina examensarbeten i skogshistoria.

SKOGSHISTORIA ÄR BÅDE SKOGENS OCH skogsbrukets historia. Skogen har ju alltid spelat en viktig roll för människorna. Och den kommer av allt att döma att spela en kanske ännu viktigare roll i framtiden, nu när biologisk produktion ses som en av lösningarna på klimatproblemet.

– Intressanta frågor som vi jobbar med just nu rör diskussionen om kalhyggesbruk och blädning, kopplingen mellan naturvärden och skogsbruk i ett långt perspektiv samt det samiska skogsbruket genom historien.

Lars Östlund poängterar att det akademiska ämnet skogshistoria inte har någonting med nostalgi att göra.

– Visst är det spännande att tränga in i historiska skeenden, men det viktiga är att på ett systematiskt sätt analysera och dra slutsatser av det man upptäcker. Att använda skogshistorien som en del av underlaget för beslut som ofta får effekt först i framtiden, långt bortom dagens horisont. Och ännu har vi bara skrapat på ytan. Det finns oerhört mycket mer att upptäcka, analysera och addera till vår kunskapsbas. ●